

ASPECTE ALE GREVEI GENERALE DIN OCTOMBRIE 1920, CONSEMNAȚE DUPĂ RELATĂRILE UNOR MUNCITORI DIN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA

ION TOACĂ,

cercetător la Institutul de studii
istorice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Participarea la Greva generală din octombrie 1920 a muncitorilor care lucrau atunci la diferite întreprinderi din județul Dîmbovița este larg ilustrată în documentele vremii, ca și în diferite publicații aflate în arhive și biblioteci. Această acțiune este însă mai puțin oglindită în seriile memorialistice de specialitate care pot fi, pînă la un anumit punct, mai bogate în fapte autentice decît lucrările monografice pline de citate și documente.

În intenția de a depista noi date și aspecte privind participarea muncitorilor din județul Dîmbovița la Greva generală, de la producerea căreia s-au scurs cinci decenii, am discutat cu cîteva persoane indicate de documente, care, pe plan local, au avut un rol activ în timpul grevei. Astfel, Zaharia Mărgărit, care era pe atunci în conducerea sindicatului mixt al muncitorilor de la Arsenalul armatei și de la micile ateliere și instituții din Tirgoviște, precum și Alexandru Irimescu, membru al comitetului sindical menționat mai sus, ne-au relatat cîteva aspecte privind participarea la grevă a lucrătorilor ce făceau parte din sindicatul respectiv. Ion Bărbulescu s-a referit la desfășurarea grevei în localitatea Ochiuri, la care au participat muncitorii petroliști de la societățile : „Astra română“, „Creditul minier“, „I.R.D.P.“ și altele din aceea localitate. Manole Mărculescu a redat unele aspecte privind participarea la grevă a muncitorilor de la întreprinderea „Emil Lesser“ din București, iar Vasile Condrea, a celor de la întreprinderea „Frăția“ din Ploiești. Ion Gh. Popescu, (care are o vîrstă înaintată), deși este indicat de documente că a participat activ la Greva generală împreună cu ceilalți muncitori pe-

trolști din Moreni, nu a putut să-și reamintească mai nimic despre modul cum a decurs greva, cu toată strădania noastră de a-i creca cadrul necesar readucerii în memorie a unor evenimente istorice de mare importanță trăite de dînsul.

Toți tovarășii menționați mai sus au răspuns cu multă bunăvoință și au descris evenimentele într-un mod viu și inedit. Discuția purtată de dînsii cu un istoric asupra unor evenimente pe care le-au trăit, dar care nu i-au preocupat nici odată în vederea aprofundării lor și a descifrării semnificațiilor acestora, a constituit un stimulent puternic pentru dînsii, fiind ajutați să plaseze în timp evenimentul, să încerce redarea lui într-o ordine logică și cît mai amănunțită. În felul acesta, tovarășii solicitați au manifestat mult interes pentru a reda cu pasiune evenimentele sociale și politice în centrul cărora s-au aflat. Un rol esențial l-a avut canalizarea discuțiilor, prin întrebările adresate celui chestionat, spre profunzimea problemelor.

Acest lucru s-a impus și prin faptul că persoanele ale căror amintiri le redăm mai jos nu au fost dublate și de calitatea de a fi artiști ai cuvîntului și maeștri în ale scrisului. Acești tovarăși care nu s-au aflat atunci în eșaloanele superioare ale angrenajului social, neactivînd la nivelele centrale ale conducerii mișcării muncitorești, au avut posibilitatea de a reda evenimentele inedite, trăite de dînsii pe plan local, la nivel de oraș, întreprindere sau instituție, care nu puteau fi cunoscute de către conducătorii mișcării muncitorești și nici oglindite, sub toate aspectele, în documentele vremii. Fiecare relatare menționată mai jos prezintă potențial un depozit (desigur, păstrînd proporțiile) de autenticitate în descrierea Grevei generale, ceea ce va stîrni interesul istoricului preocupat să alcătuiască cît mai concludent și atractiv fresca luptelor muncitorești de acum 50 de ani.

Desigur că memoriile, oricît de numeroase și de valoroase ar fi ele, nu pot să substituie documentele oficiale contemporane care stau la baza elaborării oricărei lucrări istorice, însă ele dau scheletului rigid al documentului învelișul viu și concret al unei viziuni imediate. De asemenea, acestea constituie o creație subiectivă, cu un grad de credibilitate care variază de la autor la autor.

În ceea ce privește fenomenele principale la care se referă relatările celor 6 tovarăși, ele corespund cu aspectele principale ale Grevei generale consemnate în documentele oficiale, fiind în deplină concordanță cu grupajul de documente publicate în acest număr al revistei.

Consider că nu mai este necesar un comentariu special pentru fiecare relatare culeasă, verificată și consemnată. Conținutul lor va înfățișa cititorului cîteva aspecte privind modul cum au participat la Greva generală muncitorii de la diferite întreprinderi din județul Dîmbovița, ca și din București și Ploiești, precum și măsurile represive luate de autorități împotriva celor mai active elemente muncitorești.

ZAHARIA MĂRGĂRIT

În primăvara anului 1918, am fost demobilizat din armată, iar la 9 martie 1919 am fost mobilizați pentru lucru la Arsenalul armatei care se afla atunci la Iași. În cadrul Arsenalului, am fost repartizat în atelierul nr. 3 de armurărie. Acest atelier se afla la Vaslui, lângă stația de cale ferată care se numea Munteni. În acest atelier munceam un număr de 135 de lucrători. Timpul de muncă era de 10 ore, iar condițiile de trai erau foarte grele. Noi eram îmbrăcați cu hainele noastre, civile, deși eram mobilizați, și eram plătiți cu un salariu de 4,75 lei pe zi, pentru cele 10 ore de muncă. Piinea, pe lângă faptul că se găsea foarte greu, costa 4 lei, și o procuram de la o brutărie, care se numea „Topalu” și care era așezată lângă Depozitul central de armament, aflat pe atunci la Iași. Kilogramul de mălai costa 3,50 lei și se procura de asemenea foarte greu. Vă dați seama ce puteam noi cumpăra cu un salariu de 4,75 lei, cit primeam pentru 10 ore de muncă. Condițiile de cazare erau deosebit de grele. Eu locuiam împreună cu alți lucrători în satul Munteni, la o gazdă căreia îi plăteam o chirie de 20 de lei pe lună.

În acea perioadă, respectiv în anul 1919, se intensificase mișcarea muncitorească în Iași, ca și cea din alte regiuni ale țării. Alături de muncitorii din celelalte întreprinderi din Iași, ne-am organizat și noi în sindicat. Noi muncitorii de la Arsenal făceam parte din Sindicatul metalurgiștilor din Iași, unde plăteam și o cotizație lunară.

Pe la jumătatea anului 1919, atelierul nostru a fost mutat de la Vaslui la Tîrgoviște. Sosind la Tîrgoviște în a doua jumătate a anului 1919, am continuat să lucrez tot în Arsenalul armatei, în condiții care nu se deosebeau prea mult de cele din Moldova. Ziua de lucru era tot de 10 ore. Salariul era puțin mai ridicat. În acea perioadă, în Tîrgoviște nu era o mișcare muncitorească prea puternică, datorită faptului că în acest oraș nu existau întreprinderi industriale mari. Noi muncitorii de la Arsenal, care ne întorseserăm de la Iași și aveam puțină experiență în organizarea luptei muncitorești, am început imediat activitatea pentru a crea și la Tîrgoviște o mișcare sindicală organizată. Așa s-a făcut că la sfîrșitul anului 1919, în acest oraș am pus bazele organizației sindicale. Inițiatorii organizării muncitorilor în sindicat au fost mai mulți lucrători de la Arsenalul armatei, printre care mă aflam și eu. În acest sindicat am atras numeroși muncitori care lucrau la diferite ateliere mici din oraș. Noi am întîmpinat la Tîrgoviște mari greutăți în organizarea sindicatului, deoarece patronii micilor ateliere se opuneau și nu lăsau pe muncitorii din atelierele lor să se înscrie în sindicat.

Cu toate dificultățile, noi am reușit să formăm în scurt timp un comitet al sindicatului, precum și un cor muncitoresc. Menționez că în sindicat au fost înscriși și numeroși ucenici, dintre care mulți au desfă-

șurat o frumoasă activitate în cor. La sediul sindicatului din strada Tabaci țineam ședințele de sindicat și desfășuram celelalte activități ale organizației noastre.

Pe la sfârșitul lunii septembrie 1920, noi, muncitorii de la Arsenalul armatei din Tirgoviște eram cu toții încadrați în rîndul Sindicatului muncitoresc din arsenale, care își avea sediul la București. În felul acesta, noi aveam organizație sindicală comună cu muncitorii din Arsenalul armatei din București.

În acest sens am aflat că la sfârșitul lunii august 1920, la București s-a produs o ciocnire între muncitorii de la Arsenal, care se aflau întruniți în incinta atelierelor lor, și trupele trimise pentru dizolvarea adunării.

După cum se știe, la ședința Consiliului General al Sindicatelor, care a avut loc la București în zilele de 10 și 11 octombrie 1920, s-a dezbătut și cererea presantă a organizațiilor socialiste și sindicale de a se declara Greva generală. Ca urmare, Consiliul general a elaborat un memoriu de revendicări ce a fost înaintat guvernului. Despre aceasta, noi, muncitorii de la Arsenalul Tirgoviște, am fost informați și am fost întru totul de acord cu revendicările din memoriu.

După cîte îmi amintesc, în acel memoriu se cerea respectarea dreptului de organizare, recunoașterea delegaților și consiliilor muncitorești, retragerea armatei din fabrici, suspendarea aplicării legii anti-greviste, desființarea stării de asediu și a cenzurii, satisfacerea cerințelor economice ale muncitorilor din întreprinderile statului. Noi am primit cu bucurie avertizarea care se dădea odată cu lansarea memoriului că, dacă revendicările formulate nu vor fi satisfăcute pînă la 20 octombrie, muncitorimea din întreaga țară va fi chemată să declare grevă generală pentru a obține cele prevăzute în memoriu.

Noi, muncitorii de la Arsenalul Tirgoviște, ca și muncitorii din întreaga țară, așteptam cu încordare răspunsul guvernului. Guvernul nu a satisfăcut însă memoriul, iar la 18 octombrie 1920, mecanicii și fobistiții de la C.F.R. au intrat în grevă. La 20 octombrie, la chemarea Partidului Socialist și a Comisiei Generale a Sindicatelor, muncitorii din principalele întreprinderi din țară au intrat în grevă generală. În primele rînduri au stat muncitorii ceferiști, metalurgiști, mineri, forestieri, portuari precum și muncitorii noștri de la Arsenalul armatei. Noi, muncitorii de la Arsenalul din Tirgoviște, am primit indicația venită de la Sindicatul din București, care-și avea sediul pe strada Sf. Ionică, să intrăm în grevă la data de 20 octombrie, dar să mergem acasă, să nu rămînem în întreprindere. Ni se atrăgea atenția că este bine să stăm permanent acasă și să nu părăsim locuințele. În felul acesta, s-a dat posibilitate poliției să ne aresteze cu ușurință. Cu totul alta ar fi fost situația dacă am fi fost îndrumați să ocupăm ateliercele Arsenalului sau să ținem întruniri regulate, demonstrații de stradă, să manifestăm în fața autorităților forța uriașă a clasei muncitoare.

În noaptea de 20 spre 21 octombrie am fost și eu arestat. Împreună cu mine au fost arestați toți membrii comitetului Sindicatului muncitoresc din Tîrgoviște. Cu toate că comitetul de grevă a fost arestat, muncitorii de la Arsenalul armatei ca și cei de la alte întreprinderi din orașul Tîrgoviște au continuat greva. Arestarea comitetului sindical nu a produs panică în rîndurile greviștilor, dimpotrivă, arestarea noastră i-a îndirjit și mai mult pe greviști. Pe noi, membrii comitetului sindical care fuseserăm arestați, ne-au depus la închisoarea din localitate, unde am stat de la 20 octombrie pînă la 20 sau 21 decembrie 1920. Împreună cu mine au mai fost arestați: Alexandru Irimescu, Ciupagea, Stancu Anghel și încă un lucrător care era din Găești și al cărui nume nu-l rețin. Toți cei arestați erau lucrători în atelierele Arsenalului armatei din Tîrgoviște și făceau parte din conducerea organizației sindicale.

În timpul cînd noi am fost arestați, cei 185 de muncitori care lucrau atunci la Arsenalul din Tîrgoviște au continuat greva, cu toate că conducerea acestuia a anunțat de la început că îi va concedia pe toți lucrătorii care vor intra în grevă.

La Arsenalul armatei din Tîrgoviște, greva a durat puțin; cred că vreo 3—4 zile. Cînd am fost eliberați din închisoare, la sfîrșitul lui decembrie 1920, toți membrii comitetului de grevă nu au mai fost primiți la lucru în cadrul Arsenalului armatei din Tîrgoviște. Eu, după multe căutări, mi-am găsit serviciu în industria petrolieră, fiind angajat în cele din urmă ca muncitor la societatea „Internaționala” din Gura Oeniței.

Măsurile represive luate de organele de stat burghezo-moșierești împotriva muncitorilor au lovit puternic în mișcarea noastră revoluționară. Avîntul nostru de luptă nu a putut fi însă stăvilit. După ce m-am angajat la societatea „Internaționala” din Gura Oeniței, eu am continuat să desfășor munca politică printre lucrătorii petroliști, îndemnîndu-i să continue lupta în mod organizat, să se înscrie în sindicat, iar pe cei mai înaintați îi lămuream să se înscrie în partid. Activitatea politică pe care o desfășuram în rîndurile muncitorilor din petrol era mai grea, deoarece salariații societății noastre nu lucrau toți într-un atelier sau două, ci erau răspîndiți la diferite sonde, baterii de cazane, în echipe de intervenții etc.

În anul 1923 am părăsit lucrul de la societatea „Internaționala” și m-am angajat la un antreprenor, anume Iancu Dumitrescu, care avea lucrări în antrepriză la societatea petrolieră „Creditul minier” din Ochiuri. La acest patron am lucrat din primăvara anului 1923 pînă în 1925, cînd m-am angajat la întreprinderea „Creditul minier”, unde am activat pînă în anul 1930. Aici am pus bazele unui cămin cultural pe care îl denumeam Căminul cultural „Sonda”, ce se afla în clădirea școlii primare din aceeași localitate. În organizarea căminului cultural am avut sprijinul

unui învățător de la școala elementară din colonia Ochiuri. În cadrul căminului, noi desfășuram, pe lângă activitatea cultural-educativă, și muncă politică pentru atragerea muncitorilor la acțiuni revoluționare.

În anul 1930, pe baza indicațiilor date de conducerea partidului, am acționat și noi pentru organizarea de celule pe fabrică, sau cum le spunea atunci — *nuclee*. Mișcarea muncitorească a continuat să se dezvolte, atât în Țirgoviște cât și la alte întreprinderi din județul Dâmbovița, impulsionată fiind de creșterea rindurilor Partidului Comunist din România și de evenimentele politice care au urmat după Greva generală din 1920.

* * *

ALEXANDRU IRIMESCU

În timpul primului război mondial, am lucrat la o școală de meserii din orașul Iași, unde am luat contact cu mișcarea muncitorească. Este drept că eu și ceilalți lucrători de la Școala de meserii — Copou, care eram îmbrăcați în uniformă militară, eram urmăriți îndeaproape, pentru a nu participa la întrunirile muncitorești din Iași. Cu toate acestea, noi luam cunoștință de fiecare acțiune, demonstrație și grevă muncitorească, care se desfășurau în Iași. Îmi aduc aminte că, la una din grevele muncitorilor din Iași, care a avut loc la sfârșitul anului 1918, au participat și muncitorii de la Arsenalul armatei care se afla atunci evacuat în Moldova.

Mai toate grevele care s-au desfășurat în acea perioadă se încheiau cu succes, patronii fiind obligați să satisfacă muncitorilor o serie de revendicări. În februarie 1919, noi am fost transferați la București, unde am stat vreo 8 zile, iar apoi am fost trimiși la Țirgoviște. La Țirgoviște am luat legătura cu alți muncitori înaintați care militau pentru organizarea și întărirea mișcării sindicale, ca de exemplu Zaharia Mărgărit, Stancu Anghel și alții. Împreună cu ei am reușit să creăm un sindicat al muncitorilor din orașul Țirgoviște. Din comitetul sindicatului am făcut și eu parte. Noi organizasem un sindicat mixt în Țirgoviște, ale cărui baze au fost puse pe la sfârșitul anului 1919. În acesta, am atras atât muncitorii de la Arsenalul armatei, cât și salariații de la diferite ateliere și instituții din localitate. Din comitetul sindicatului respectiv făceau parte: Zaharia Mărgărit, eu, Stancu Anghel, Gheorghe Ilie care era din Cobia, și Ciupagea Constantin din Cîmpina. Președintele comitetului sindical din Țirgoviște era Zaharia Mărgărit.

Unul din obiectivele muncii comitetului nostru sindical era lămurirea maselor muncitoare pentru a-i atrage în sindicat și a-i învăța să-și desfășoare lupta în mod organizat. Totodată, comitetul sindicatului ținea ședințe pe diferite teme, discutând atât probleme economice, cât și problemele politice care frământau pe muncitori. Descori, la ședințele

noastre se strecurau agenți secreți ai poliției și siguranței, care se informau despre activitatea noastră. După un oarecare timp, noi reușisem să cunoaștem și pe acești agenți și ne foream de ei. Menționez că sediul sindicatului nostru din Tîrgoviște îl aveam pe Calea Domnească, la locuința unui oarecare cetățean pe nume Ilie Vătămănu. Acesta ne închiriasse un grajd din curtea casei lui, pe care îl curățasem și îl transformasem în sediu al sindicatului. Pe atunci, sediul nostru se compunea dintr-o singură sală, care era destul de măricică, și în care noi ne desfășuram activitatea. La ședințele pe care le țineam în această sală participau muncitori de toate branșele.

În perioada premergătoare Grevei generale din octombrie 1920, sediul sindicatului nostru se afla tot la adresa menționată mai sus. Noi aflasem din ziare că Consiliul General al Sindicatelor de la București înaintase guvernului un memoriu la care se aștepta răspunsul. Mai știam că în cazul cînd guvernul nu va satisface revendicările menționate în memoriu și nu va da răspuns favorabil pînă la 20 octombrie 1920, va trebui să facem grevă generală. Îndată după înaintarea memoriului, noi ne pregăteam ca, în cazul declanșării Grevei generale, muncitorii din Tîrgoviște să nu rămînă mai prejos. În acest sens, membrii comitetului sindical desfășurau muncă de lămurire de la om la om, arătînd tuturor salariaților că, în cazul declanșării Grevei generale, noi să participăm cu toții. Îmi amintesc și acum cum sindicatul nostru a hotărît să trimită un delegat la București pentru a se informa precis de la conducerea centrală a sindicatelor dacă în ziua de 20 octombrie trebuie să intrăm cu toții în grevă.

Numele delegatului nostru era Gheorghe Ilie, care s-a deplasat la București cu o bicicletă. Cînd s-a întors la Tîrgoviște, acesta ne-a povestit că la București, în Sala Sindicatelor, din str. Sft. Ionică, l-a găsit pe Bălineanu, cu care a stat de vorbă și de la care a primit un afiș tipărit prin care se îndemnau muncitorii la grevă generală și pe care Bălineanu și-a pus semătura. El a mai spus că acel afiș și cu semnătura sa reprezintă chemarea la grevă a tuturor muncitorilor. În același timp a mai subliniat că este bine ca toată lumea să intre în grevă. Cînd s-a întors delegatul nostru cu afișul semnat de Bălineanu, comitetul sindical s-a adunat și a hotărît să indemnăm la grevă pe toți muncitorii din Tîrgoviște. Ceva mai mult, noi am stabilit să atragem la grevă și pe militarii în termen care lucrau la Arsenalul armatei din Tîrgoviște. Am pornit atunci prin diferite ateliere și, conform indicațiilor primite de la București, am spus tuturor lucrătorilor ca în ziua de 20 octombrie nimeni să nu se prezinte la lucru și să șadă acasă. Aceleași indicații le-am dat și militarilor în terreen. Îndemnul nostru a fost urmat de către toți muncitorii care, a doua zi, nu s-au mai prezentat la lucru.

Organele poliției, sesizînd activitatea comitetului de sindicat și fiind informate de măsurile pe care le luasem pentru atragerea muncitorilor la grevă generală, au dispus arestarea noastră. Am fost arestați în

noaptea de 19 octombrie 1920. Parcă văd și acum cum s-a prezentat în fața locuinței mele, ce se afla atunci pe Calea Domnească, o dubă a poliției, din care au coborât 5—6 agenți împreună cu procurorul general din vremea aceea, care se numea Teodorescu, și cum au intrat în casă pentru a mă aresta. Cînd am privit pe fereastră, am văzut numeroși polițiști ce îmi înconjuraseră locuința.

Îmi amintesc că, înainte de a mă ridica, au început să-mi percheziționeze locuința. Cum au intrat în casă, s-au îndreptat mai întîi spre masă, unde au găsit o broșură pe a cărei copertă era desenat portretul lui Lenin. După ce au descoperit aceasta au sărit pe mine gata să mă ia la bătaie în fața familiei. Pînă la urmă nu m-au bătut, în schimb au ridicat tot materialul de propagandă socialistă pe care l-au găsit la locuința mea. Aceasta a fost introdus într-un sac și luat la poliție.

Poliția se afla cam la 200 de metri de locuința mea, probabil și din această cauză eu nu am fost transportat la arest cu mașina și am fost dus pe jos înconjurat de agenți și polițiști. Cum am ajuns la poliție, am fost introdus într-o cameră în care am dat cu ochii de Zaharia Mărgărit. În acea cameră am stat pînă dimineața. Precizez că în interiorul camerei nu existau nici scaune, nici pat. În dimineața zilei de 20 octombrie, în camera noastră a mai fost adus Ciupagea Constantin, iar mai tîrziu, tot în aceeași zi, a mai sosit Gheorghe Ilie. Toți aceștia fuseseră în conducerea sindicatului și avuseseră un rol activ în atragerea muncitorilor la grevă. Un rol activ avusese și Stancu Anghel, dar pe acesta organele poliției nu l-au găsit în ziua de 20 octombrie 1920 și, deci, nu au putut să-l aresteze. Am aflat mai tîrziu că în acea zi el se plimba liber pe străzile orașului Tîrgoviște. Dar ulterior am fost informat că Stancu Anghel s-a prezentat singur la poliție, în ziua de 21 sau 22 octombrie. Se spunea că atunci cînd a intrat înăuntru a fost întrebat de un polițai „ce-i cu dumneata, domnule“?, la care Stancu Anghel răspunde: „am auzit că sint căutat de dumneavoastră și m-am prezentat singur“. „Cum te numești?“, a zis polițaiul, iar el a răspuns: „mă numesc Stancu Anghel“. A fost arestat și el.

Timp de 7—8 zile, toți cei arestați am fost trambalați de la poliție la siguranță, de la siguranță la poliție, de acolo la parchet și așa mai departe. Cînd treceam pe stradă, o serie de muncitori ne făceau semne de îmbărbătare, iar capitaliștii și codițele lor de topor ne adresau cuvinte jignitoare. Șefii organizației partidului liberal sau țărănist ne arătau deseori cu degetul și strigau la noi ca să audă toți trecătorii de pe stradă, invinuindu-ne că sintem trădători de țară, că am îndemnat muncitorii la dezordine, că am vrut să vindem țara bolșevicilor ruși. Noi însă ripostam și spuneam că ei mint și arătam celor care treceau pe lingă noi că aceștia sint dușmanii clasei muncitoare, că ei trăiesc din sudoarea muncii noastre. E adevărat că în timpul acela escorta ne împingea cu armele și striga la noi să nu mai facem propagandă.

După mai multe peregrinări de la poliție la siguranță, de la siguranță la tribunal, am fost depuși la penitenciarul din orașul Tîrgoviște, și introduși în camera condamnaților de drept comun. Acolo am întâlnit vreo 5—6 condamnați care, atunci cînd ne-au văzut, s-au grăbit să vină cu mașina pentru a ne tunde. Noi însă am protestat și am explicat celor prezenți că nu sîntem țilhari, ci reprezentanții muncitorilor din Tîrgoviște care se aflau în acel moment în grevă. În cele din urmă, cel însărcinat cu tunsoarea noastră a ieșit afară din cameră și ne-a anunțat că se duce la director ca să ne reclame. Datorită dirzeniei noastre am reușit să impunem administrației penitenciarului transferarea noastră în alt loc pentru a nu mai fi în aceeași cameră cu condamnații de drept comun. În felul acesta am fost transferați la camera minorului, care se afla în fundul închisorii și care se curățase între timp. În această cameră am fost duși 5 persoane, dar între timp au mai venit încă 3—4 și nu mai aveam loc în acea încăpere. În cele din urmă eram închiși în acea cameră 14 sau 15 persoane, învinute de organizarea muncitorilor în sindicat și indemnarea lor la grevă generală. Numele acestora nu mi-l mai amintesc. Erau muncitori nu numai de la Arsenal, ci erau salariați de la diferite cofetării, brutării, cismării etc., care desfășuraseră propagandă socialistă printre muncitori. Nemaivînd loc în vechea cameră, administrația ne-a amenajat un dormitor într-o sală care se afla alături de cei de drept comun.

La penitenciarul din Tîrgoviște am fost deținuți circa 3 luni. Mi-am mai amintit că între timp am fost transportați de mai multe ori la parchet, unde avocații și judecătorii de acolo ne strigau în față că sîntem niște țilhari, niște oameni fără căpătii, care am îndemnat muncitorimea să facă dezordine în țară.

Cînd am fost deținuți în penitenciarul din Tîrgoviște, o perioadă îndelungată noi nu am mîncat de la cazan, deoarece primeam mîncare din afară, fie de la familiile și neamurile noastre, de la colegi și prieteni, fie de la diferiți muncitori, care ne cunoșteau că făcuserăm parte din conducerea sindicatului lor. La un moment dat nu s-a mai găsit pîine pe piață și nici alimente suficiente. Din această cauză am fost nevoiți să mîncăm și noi de la cazan. Mîncarea de la cazan era foarte rea. Îmi amintesc că într-o zi ni s-a servit o așa zisă ciorbă de praz, care nu era decît o apă caldă, cîteva foi de praz și pe deasupra era și nesărată, iar mămăliga era așa de rea că nici porcii n-o puteau mîncea. Cum am primit această mîncare, am luat-o și ne-am dus cu ea la director și am protestat împotriva acestui mod de a fi hrăniți. În fața hotărîrii noastre, conducerea penitenciarului a fost obligată să ne pregătească o mîncare mai bună, adică o ciorbă și o mămăligă care se puteau mîncea. Această mîncare bună a fost servită la toți deținuții, care s-au minunat cînd au văzut ce am fost noi în stare să obținem de la administrație printr-o acțiune unită și hotărîtă.

În cele din urmă, după ce ni s-au încheiat dosarele, am fost trimiși în judecată. Noi am pus un avocat pe nume Moscuna, care a luat cuvîntul la proces, și a arătat că noi n-aveam o vină așa mare deoa-rece în Franța există o legislație a muncii care nu interzice dreptul muncitorilor la grevă. În urma procesului, Zaharia Mărgărit, eu, Stancu Anghel și Gheorghe Ilic am fost condamnați la cîte o lună de zile închisoare. Această lună n-am mai făcut-o, deoarece noi fuseserăm deținuți timp de peste trei luni de zile, perioadă în care s-a pregătit judecarea noastră. Ciupagea Constantin a fost achitat.

Eu, fiind închis, n-am avut posibilitatea să comunic cu muncitorii din Tirgoviște aflați în grevă generală, deci nu știu cum s-a desfășurat greva lor și nici cît timp a durat.

În urma condamnării primite pentru faptul că am îndemnat muncitorii la grevă generală, patronii tuturor întreprinderilor nu voiau să mă angajeze la lucru, deoarece eram trecut pe „lista neagră”. De abia în primăvara anului 1921 am reușit să mă angajez la schelele petroliere din Moreni. Aici eram cunoscut ca socialist și, îndeosebi, eram cunoscut că, în anul 1913, împreună cu Constantin Mănescu și alți membri ai Partidului Socialist, am făcut parte din colectivul care a organizat greva muncitorilor petroliști din Moreni. Cu toate acestea, în anii care au urmat, eu am continuat să desfășor muncă de propagandă revoluționară în rîndul muncitorilor petroliști și să acționez pentru organizarea lor în sindicat.

* * *

ION BĂRBULESCU

În anul 1920 lucram ca maestru sonzor la societatea petrolieră „Astra română” din Ochiuri. În luna octombrie a aceluia an, toți muncitorii de la societatea unde lucram eu au intrat în grevă generală. Îmi aduc aminte cum în ziua cînd a început greva toți muncitorii erau adunați în fața bateriei de cazane din localitate. Cu acel prilej, eu m-am suit pe o ladă și am vorbit muncitorilor îndemnîndu-i să intre cu hotărîre în grevă și să nu reia lucrul pînă nu ni se vor satisface revendicările menționate în memoriul întocmit de Consiliul General al Sindicatelor. În același timp le-am spus să aibă grijă de unelte, să strîngă sculele de pe șantier, ca nu cumva să se fure sau să se distrugă și să avem pe urmă complicații cu direcția.

În dimineața zilei de 20 octombrie eu aflasem că la Cîmpina muncitorii deja intraseră în grevă generală și îndemnam pe tovarășii mei de lucru să urmeze exemplul lor. Menționez că înainte de intrarea muncitorilor în grevă generală a venit la mine tovarășul Aricescu de la Cîmpina și mi-a dat indicații amănunțite cum să procedăm cînd se va anun-

ta declanșarea grevei generale. Cu prilejul Grevei generale, noi revendicam, pe lângă mărirea salariului, și asigurarea mijloacelor de transport a muncitorilor din schele, deoarece sondele se aflau dispersate în diferite localități și pe diferite dealuri ca : Glodeni, Ochiuri, Oenița etc. Menționez că în acel timp eu eram delegatul muncitorilor de la Ochiuri. În timpul Grevei generale în regiunea Ochiuri, ca urmare a stagnării lucrului la numeroase sonde au fost prinse sapele în fundul puțurilor, au fost distruse unele materiale etc.

În timpul Grevei generale, nivelul muncitorilor a fost deosebit de combativ. Menționez că din schela Ochiuri au participat la grevă toți muncitorii al cărui număr se ridica la peste 1.000, și care lucrau la societățile : „Astra română”, „Creditul minier”, „I.R.D.P.” etc., toate din localitatea Ochiuri.

A doua sau a treia zi, după declanșarea Grevei generale, eu, care, după cum v-am spus, eram ales delegat al muncitorilor din Ochiuri, am fost arestat. Menționez că am fost denunțat de un cumnat al meu, care fusese și prefect averescan. Cu mine, au mai fost arestați Dumitru Botez, Voiculescu de la Gura Oeniței, care era maistru sondor și casierul sindicatului nostru, precum și alții.

Vreau să precizez că la Ochiuri noi aveam un sindicat puternic, care era condus de un comitet. Președintele comitetului sindical era Dumitru Botez, iar eu (Bărbulescu Ion) eram secretarul sindicatului. Din comitet mai făceau parte Ionescu Dumitru și fostul șef al atelierului de fierărie din Ochiuri. Pentru faptul că am îndemnat muncitorii la grevă am fost ținuti arestați de la 21—22 oct. 1920 pînă prin februarie 1921. În acel timp, muncitorii petroliști căutau să țină legătura cu noi. Mulți dintre ei ne aduceau la închisoare alimente și țigări. Tot muncitorii din Ochiuri acordau ajutoare și familiei mele care era lipsită de cele mai elementare mijloace de existență. În cele din urmă am fost judecați. La proces eu am avut 3 apărători. Aceștia au fost plătiți din fondurile organizației noastre sindicale.

Din cîte am auzit mai tirziu, muncitorii de la Ochiuri au stat în grevă o perioadă îndelungată ; mi se pare — 2 sau 3 săptămîni. Ei au fost îmbărbătați de unii membri ai comitetului sindicatului care nu fuseseră arestați, cum era, de exemplu, Ionescu Fieraru. Acesta, auzind de arestarea noastră, a plecat de acasă și s-a ascuns prin păduri. În felul acesta, el a putut să mențină contactul cu muncitorii petroliști și să-i îmbărbăteze în luptă. De asemenea, a ținut legătură cu muncitorii de la Ochiuri și Aricescu de la Cîmpina, care nu fusese arestat, și astfel a putut să-și continue activitatea de îmbărbătare a muncitorilor din schelele și atelierele petroliere aflați în grevă.

Îmi amintesc că, în momentul arestării, cînd a venit la mine un căpitan de jandarmi, împreună cu cumnatul acela al meu pe care l-am menționat mai înainte, mi s-a percheziționat toată locuința, dar nu s-a

găsit nici un material compromițător, deoarece eu îl ascunsesem dinainte. În timpul percheziției, când căpitanul a dat peste o biblie, m-a întrebat : „dar ce, tu citești cărți din acestea ?”, la care soția i-a răspuns că eu n-am timp să citesc nici un fel de cărți. Biblia a fost însă ridicată și dusă la poliție.

În ce privește hrana pe care am primit-o la închisoare, aceasta era infectă ; ni se servea ciorbă de praz cu o mămăligă stricăță. Noi am reușit să rezistăm și să înfruntăm chinurile foamei și frigului, datorită ajutoarelor pe care le-am primit de la colegii noștri de lucru aflați în libertate.

După ce am fost eliberat din închisoare, n-am mai fost primit în serviciu la societatea din Ochiuri, deși eu aveam o calificare superioară, respectiv, eram chirovnic, sau cum se spune, maistru sonдор șef. În cele din urmă am fost angajat la societatea „Sirius” din Gura Ocnitei ca maistru șef, unde am lucrat pînă în 1929. Dar și aici am fost descori persecutat pentru că participasem la Greva generală. Aici mi se încredințau locurile de muncă cele mai proaste și mai periculoase. Cu toate acestea am continuat să activez în mișcarea sindicală, fiind membru al organizației sindicale din Gura Ocnitei pînă prin anii 1928—1929. Conducător al acestui sindicat mi se pare că era un tovarăș pe nume Diaconescu.

* * *

MANOLE MĂRCULESCU

Eu sînt locuitor al orașului Găești, dar, cu 50 de ani în urmă, am lucrat în mai multe întreprinderi din Capitală. Mișcarea muncitorească am cunoscut-o prin anii 1915—1916, pe cînd aveam serviciu la fabrica de țimplărie „Emil Lesser” din Calea Plevnei, București, care poseda și o secție de vagoane. Aici mai toți muncitorii erau organizați în sindicat, plătind o cotizație de 2 lei. Din 1917 și pînă în 1920 au avut loc numeroase întruniri și demonstrații la care am participat și eu împreună cu toți muncitorii de la întreprinderea „Emil Lesser”, la care lucrau circa 500 de muncitori. Din comitetul sindical al acestei fabrici făceau parte Vasile Ion, precum și alți muncitori de care nu-mi mai amintesc.

La 20 octombrie 1920, cînd s-a declanșat Greva generală, eu am fost arestat și dus la Jilava. Aici am făcut cîteva zile greva foamei.

Fiind arestat, desigur că nu știu concret cum s-a desfășurat greva, dar am fost informat că toți muncitorii de la fabrica Lesser au participat la grevă. În închisoare am aflat că muncitorii de la „Lesser” au rămas o perioadă de timp în fabrică, pînă cînd au fost evacuați de armată, care venise în incinta întreprinderii în frunte cu prefectul Nicoleanu. Din fabrica noastră au fost arestați 5 muncitori, respectiv : Vasile Ion, delegat principal, eu, și alți trei lucrători de care nu-mi mai amintesc. La închisoarea Jilava se aflau atunci circa 1.800 de deținuți și, cu toții, protestam împotri-

va scoaterii noastre la muncă și ceream acordarea unor condiții de viață mai bune. În cele din urmă ni s-a dat posibilitatea să primim ziare și corespondență din afară. Am stat închis vreo 2 ani și ceva. Am fost judecat prin 1922 și apoi eliberat, deoarece făcusem destulă pușcărie. În 1923 am plecat în armată, unde am satisfăcut serviciul militar până în 1927. În anii care au urmat am continuat să acționez pentru organizarea clasei muncitoare, pentru atragerea oamenilor muncii la luptă revoluționară.

*
* * *

VASILE CONDREA

În perioada premergătoare Grevei generale, eu lucram la Ploiești și eram membru al sindicatului societății „Frăția” din localitate. Din comitetul de conducere al acestuia făceam și eu parte. Eram de asemenea delegat al muncitorilor care făceau legătura între organizația de sindicat a muncitorilor de la „Frăția” și Comitetul de conducere al sindicatelor din orașul Ploiești. Printre revendicările pe care le solicitau muncitorii în acea perioadă, se număra : aprovizionarea cu alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, lemne etc.

Îmi amintesc că în ziua de 20 octombrie 1920 toți muncitorii de la întreprinderea „Frăția” au intrat în grevă. În dimineața acelei zile a avut loc o adunare în curtea întreprinderii, după care muncitorii s-au încolontat și au demonstrat pe strada C. A. Rosetti din Ploiești și pe bulevardul Independenței, ajungând până la sediul sindicatului. Piața orașului Ploiești era înțesată de muncitori. De la întreprinderea noastră, veniseră aici toți cei peste 500 de salariați. Nivelul de combativitate al muncitorilor era deosebit de ridicat, dar, cu toate acestea, conducătorii locali ai sindicatelor au comunicat greviștilor să meargă fiecare la casele lor și să aștepte liniștiți până se va anunța reluarea lucrului. Muncitorii au primit cu indignare această indicație și au plecat mihniți la casele lor.

Deoarece eu luasem parte activă la organizarea Grevei generale și fusesem membru în comitetul sindicatului, după înăbușirea grevei am fost concediat de la întreprinderea „Frăția” și obligat să-mi caut de lucru pe la diferiți patroni din orașul Ploiești.

În încheiere, menționez că din comitetul sindicatului de la întreprinderea „Frăția” făceau parte : Stănculescu (ca președinte), Iosif Ioniță, unul pe nume Picler, căruia îi mai zicea și Gustav, eu și alții pe care nu mi-i mai amintesc. Muncitorii de la întreprinderea noastră au stat în grevă circa o săptămână de zile. Despre alte evenimente legate de desfășurarea grevei nu-mi mai aduc aminte.

ION GH. POPESCU

Tovarăși, vă rog să mă scuzați că sint prea înaintat în vîrstă, am la 90 de ani și pe deasupra sint bolnav, pentru care motiv nu-mi mai amintesc multe lucruri care s-au petrecut în anii mei de tinerețe. Dumneavoastră mă întrebați unde eram în timpul cînd s-a desfășurat Greva generală din octombrie 1920. Și la această întrebare imi este greu să răspund cu exactitate. Mi se pare că lucram la societatea „Concordia” din Moreni sau la „Astra română”; am muncit la multe societăți petroliere. Pretutindeni căutam să cîștig o pîine. Dar salariile erau mici și muncitorii nemulțumiți. De aceea, noi am participat cu toții la Greva generală din 1920, dar nu-mi amintesc cum s-a desfășurat. Muncitorii de la noi urmau exemplul celor de la Cîmpina. Activitatea Sindicatului de la Cîmpina avea o puternică influență și în rîndurile muncitorilor de la Moreni. Imi pare rău că nu pot să vă spun mai mult, deoarece timpul care s-a scurs a șters din memoria mea toate evenimentele ce s-au petrecut cu o jumătate de veac în urmă.